HE 35/2018 vp / Asiantuntijapyyntö /Kirjallinen lausunto

KUHMO

Kuhmon kaupungin/Tytti Määttä kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaan koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018 vp)

Alueiden kehittäminen ja maakuntien yleiskatteellinen rahoitus

Lakiesityksessä on hyvin kuvattu pykälässä 4 alueiden kehittämisen tavoitteet. 10 § mukaan valtioneuvosto päättää aluekehittämisen painopisteistä. Juuri tämä päätös on olennainen kun ratkaistaan, miten aluekehittämisen tavoitteet voidaan saavuttaa koko maassa, myös sen harvaan asutuilla alueilla.

Esitys on osa menossa olevaa kattavaa maakunta- ja sote-uudistusta. Tällä hetkellä keskustelua alueellamme käydään maakunnan ns. yleiskatteelliseen pottiin siirtyvistä tehtävistä ja rahoituksen riittävyydestä niihin. Eritysesti Kainuun kaltaisessa maakunnassa, jossa yhteistyötä on tehty jo pitkään säästöpotentiaali sote-palveluissa on pieni. Näillä alueilla tulee kohdistumaan erityisiä paineita juuri yleiskatteellisesta potista jaettaviin avustuksiin, jotka puolestaan alueen elinvoiman kannalta ovat olennaisia. Tällaisia ovat mm. starttiraha, yksityisteiden avustukset ja kuljetustuki.

Kuljetustuesta säädetään erillisellä asetuksella ja sen jatko on jatkuvasti ollut vaakalaudalla. Kuljetustukea voidaan myöntää pk-yrityksen jalostamien tuotteiden kuljetuksesta, kun tuote on jalostettu Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon tai Etelä-Savon maakunnan alueella, taikka Kannonkosken, Karstulan, Kinnulan, Kivijärven, Kyyjärven, Pihtiputaan, Saarijärven tai Viitasaaren kunnassa. *On täysin perusteltua kysyä, miksi tällainen tietylle alueelle kohdennettu valtion erillisrahoitus tulisi kattaa maakunnan yleiskatteellisesta rahoituksesta. Kuhmolaisen kasvan puuteollisuuden näkökulmasta, joka pääsääntöisesti suuntaa vientiin, kuljetustuki tulee säilyttää ja se tulee jatkossakin kattaa suoralla valtion erillisrahoituksella.* Yleiskatteellisesta potista maakunta voisi halutessaan jakaa tämän valtion erillisrahoituksen päälle omaa lisää.

Yleisesti pidämme lakiesitystä ja sen sisältämää väljää sääntelyä sekä maakunnan itsehallinnollisen roolin kasvattamista hyvänä asiana. Harvaan asutun maaseudun paikalliskeskuksena Kuhmo haluaa tuoda esille, että kyseinen väljyys tuo mukanaan myös vastuun. Maakuntien valtuustojen on huomioitava päätöksenteossa maakunnan eri alueiden lähtökohdat ja mahdollisuudet. Käytännön työ on osoittanut, että parhaiten toimivat sellaiset yritysten kehittämisen palvelut, joissa palvelun tuottaja tuntee yrityksen toimintaympäristön, potentiaalin ja haasteet. Uudistuksen etenemistä tulee seurata kansallisella sekä alueellisella tasolla ja siihen on pystyttävä puuttumaan, jos epäkohtia havaitaan. *Pykälässä 35 säädetään kasvupalvelujen saatavuuden ja kustannuskehityksen seurannasta. Esitämme, että Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa myös yhdenvertaista saavutettavuutta.*

Kasvupalvelut

Ensinnäkin täytyy todeta, että lakiin on tehty yksi merkittävä parannus aikaisempaan. Nyt esillä oleva lakiesitys mahdollistaa markkinapuutostilanteessa palvelujen hankkimisen kunnalta tai sen sidosyksiköltä. Hankalaa sen sijaan on, että muutoin kunnilla ei tähän ole mahdollisuutta. Ainoastaan yhtiöittämällä toimintansa kokonaan ja siirtymällä markkinoille se voi tämän tehdä. *Kannattaisi harkita tähän poikkeusta, joka koskisi maamme harvaan asuttuja alueita.*

Harvaan asutulla maaseudulla on samaan aikaan työvoimapula ja työttömyyttä. Työllisyyden palveluiden osalta on täysin tyrmistyttävää, että lakiesitys ei halua tunnistaa eikä tunnista kuntien tekemään työllistämistyötä. Työmarkkinatuen kuntaosuus on myös asia, joka lienee edelleen auki. Onko sitä jatkossa vai ei? Jos kunnilla ei

ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa työllistämistoimin tilanteeseen, tuntuu mahdottomalta, että se säilyisi nykyisellään.

Esimerkiksi Kuhmon kaupungin tekemä kuntouttava työtoiminta ja pitkäaikaistyöttömien saaminen avoimille työmarkkinoille erilaisia työmuotoja käyttäen on tuonut hyviä tuloksia. Vaikeasti työllistyvät tarvitsevat palvelunsa myös fyysisesti läheltä. ***On vaikea esittää mitään yksilöityä pientä säädösmuutosesitystä, jonka avulla työllisyyden palveluiden etääntyminen harvaan asutulta maaseudulta estettäisiin. Pykälässä 24 toki säädetään palvelutuottajan yleisistä edellytyksistä. Näissä edellytyksissä tulisi huomioida paremmin palveluiden alueellinen saavutettavuus ja asiakkaiden asiointimatkojen pituus. Kuntouttavan työtoiminnan osalta tulisi kunnille antaa mahdollisuus jatkossakin tuottaa palvelu.***

Muita huomioita

Kasvupalvelupiloteissa on varmistettava sopivien mallien löytyminen myös syrjäisemmille seuduille.
Onnistuneilla piloteilla varmistetaan, se, että markkinoille syntyy uusia, kustannustehokkaita yritys- ja työllisyyspalveluita. Myös maaseudulla palveluiden saavutettavuus, riittävyys ja valinnanvapaus on varmistettava. Maaseudulla järjestöjen rooli palveluiden tarjoajina voi olla hyvin merkittävä. ***Kyläyhdistysten ja muiden järjestöjen mahdollisuus työllistää palkkatuella on olennaista jatkossa erityisesti harvaan asutuissa kunnissa, joissa joukkoliikennettä ei käytännössä ole.***

Palveluja uudistetaan digitaalisiksi, asiakaslähtöisiksi ja kustannustehokkaiksi. Tavoitteena on tuottaa palveluja sujuvasti ja hyödyntää uusia toimintatapoja.

Kuhmon kaupunki korostaa, että toimintavarmat, nopeat, symmetriset ja tasalaatuiset tietoliikenneyhteydet ja niiden käyttömahdollisuus vaikuttavat suoraan kansalaisten yhdenvertaisuuteen ja yritysten yhdenvertaisiin toimintamahdollisuuksiin maaseudulla, etenkin harvaan asutulla maaseudulla.

Nyt meneillään olevat laajat uudistukset, aluekehittämis- ja kasvupalvelu-uudistuksen lisäksi, perustuvat kaikki vahvasti digitalisaatioon ja sen mukanaan tuomiin uusiin digitaalisiin palveluihin. Nopean, symmetrisen, tasalaatuisen ja toimintavarman kiinteän tietoliikenteen runkoverkon rakentaminen koko maahan on välttämätöntä. Tämä investointi on kansalaisten ja alueiden asukkaiden yhdenvertaisuuden sekä palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseksi ensisijaisen tärkeää ja vaikuttaa suoraan myös alueiden ja alueellisen elinkeinotoiminnan kehittämisen mahdollisuuksiin.

Esityksen mukaan hallitus voi antaa eduskunnalle erillisen selonteon kasvupalvelu-uudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta myöhemmin, esimerkiksi syysistuntokaudella 2022. Selonteossa arvioitaisiin kokonaistilannetta. ***Tässä arvioinnissa tulee käyttää myös maaseutuvaikutusten arviointia yhtenä työkaluna.***

Kaupunginjohtaja Tytti Määttä